

PRVI ODJEL
ODLUKA
O DOPUŠTENOSTI

Zahtjev br. 43317/07
C i D
protiv Hrvatske

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel) zasjedajući dana 14. listopada 2010. godine u vijeću u sastavu:

g. Christos Rozakis, *predsjednik*,
gđa Nina Vajić,
gđa Elisabeth Steiner,
g. Khanlar Hajiyev,
g. Dean Spielmann,
g. Giorgio Malinverni,
g. George Nicolaou, *suci*,

i g. Søren Nielsen, *tajnik odjela*,

uzimajući u obzir naprijed navedeni zahtjev podnesen dana 17. rujna 2007. godine,

uzimajući očitovanje koje je dostavila tužena država i odgovor na očitovanje kojeg su dostavili podnositelji zahtjeva,
nakon vijećanja, odlučuje kako slijedi:

ČINJENICE

Podnositeljice zahtjeva, kćer i majka, hrvatske su državljanke i žive u Z. Pred Sudom ih zastupa gđa I. Bojić, odvjetnica iz Zagreba. Hrvatsku vladu ("Vlada") zastupa njena zastupnica gđa Š. Stažnik.

A. Okolnosti predmeta

Činjenično stanje predmeta kako su ga iznijele stranke može se sažeti kako slijedi.

1 Pozadina predmeta

Dana 19. ožujka 2005. godine prvo podnositelj, optužena za ubojstvo svoga supruga koji je toga dana bio ubijen, smještena je u pritvor u Zatvoru u Z. U presudi Županijskog suda u Z. od 11. rujna 2006. godine prvo podnositeljica proglašena je krivom za ubojstvo svoga supruga u prekoračenju samoobrane i osuđena na devet godina zatvora. Dana 15. siječnja 2007. godine Vrhovni sud Republike Hrvatske smanjio je presudu na pet godina zatvora. Nakon osuđujuće presude, podnositeljica zahtjeva poslana je u listopadu 2005. godine na služenje preostalog dijela kazne u Kaznionicu u Požegi.

U međuvremenu je dana 19. ožujka 2005. godine, nakon uhićenja prvo podnositeljice, skrbništvo nad njezinim sinom E-om, rođenim 1996. godine, odlukom Centra za socijalnu skrb Z. dodijeljeno njegovoj baki po ocu. Isti je Centar potvrdio ovu odluku 4. srpnja 2005. godine.

Predsjednik Republike Hrvatske smanjio je 2008. godine odluku o kazni prvo podnositeljice na tri i pol godine zatvora. Podnositeljica zahtjeva je puštena 27. lipnja 2008. godine.

2 Postupci koji se tiču prava prvo podnositeljice na pristup sinu

Dana 13. travnja 2005. godine prvo podnositeljica je zatražila da joj Centar za socijalnu skrb Z. odobri pravo na susrete i druženje s E-om. Odlukom od 6. srpnja 2005. godine Centar za socijalnu skrb odobrio je podnositeljici zahtjeva pravo na susrete i druženje s E-om svake srijede od 9 do 10 sati ujutro u Županijskom sudu u Z., po potrebi u nazočnosti psihologa. E-ova skrbnica dobila je uputu da ga dovede do tih prostorija. Mjerodavni dijelovi odluke glase kako slijedi:

“Uvidom u izvješće psihologa...od 01.lipnja 2005.g. preporučeno je da je u interesu mlt. djeteta nastaviti kontakt sa majkom kako radi prorade traume tako i radi uspostavljanja spontanog odnosa djeteta i majke što je uvjet za pravilan daljnji psihofizički razvoj mlt. djeteta.

...

Stručni tim Centra donoseći gornji zaključak prvenstveno se rukovodio zaštitom, prava i dobrobiti mlt. djeteta koje je u trenutku ostalo bez neposredne skrbi oba roditelja, te koje je uključeno u psihoterapijski tretman radi posljedica koje trpi, iskazalo želju i spremnost za kontakte sa majkom, a psiholog iste smatra neophodnim za djetetov tretman, kako uz akutne reaktivne emocionalne probleme ne bi nastale trajne posljedice po djetetov psihofizički razvoj.”

Izgleda da su se ti susreti održali, te da je posljednji bio u rujnu 2005. godine. Djetetova baka po ocu, kao njegova skrbnica, uložila je žalbu protiv ove odluke te je Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi dana 30. prosinca

2005. godine poništilo pobijanu odluku i vratilo predmet na ponovljeni postupak Centru za socijalnu skrb Z.

Točno neutvrđenog dana predmet je upućen Općinskom sudu u Z. Ročišta su održana dana 30. ožujka, 12. i 29. svibnja te 8. lipnja 2006. godine. Dana 9. lipnja 2006. godine Općinski sud je prvoj podnositeljici zahtjeva odobrio pravo na susrete i druženje svaki četvrtak od 10 do 11 sati u Centru za socijalnu skrb Z. Odobreno joj je i pravo da svaki ponedjeljak i petak između 17 i 18 sati kontaktira E-a telefonom. Ovu je odluku ukinuo Županijski sud u Z. dana 13. rujna 2006. godine po žalbi koju je uložila prva podnositeljica zahtjeva i po žalbi u ime E-a, te je vratio predmet prvostupanjskom sudu na ponovljeni postupak. Ročišta pred tim sudom održana su 30. studenog i 22. prosinca 2006. godine te 2. veljače i 2. ožujka 2007. godine.

Dana 10. travnja 2007. godine sud je odredio provođenje psihološkog i psihijatrijskog vještačenja prvo podnositeljice i E.-a. Vještak je zaključio da kontakt između prvo podnositeljice i E.-a nije moguć jer je dijete kategorički odbijalo vidjeti prvu podnositeljicu zahtjeva. Kako bi prevladao tu poteškoću, predloženo je da se E. uključi u psihoterapiju jednom tjedno tijekom šest mjeseci, nakon čega bi bilo utvrđeno dozvoljava li njegovo psihološko stanje kontakt s prvo podnositeljicom. Naglašeno je da je ta terapija potrebna kako bi E. prevladao tragični događaj i pripremio se na kontakt sa svojom majkom.

Glede prvo podnositeljice, vještak je preporučio psihoterapiju i za nju kako bi prevladala tragični događaj i kako bi se ostvarili uvjeti za razgovor podnositeljice i E.-a o tragičnom događaju.

Daljnja ročišta pred Općinskim sudom u Z. održana su 5. i 27. rujna te 6. studenog 2007. godine. Dana 12. studenog 2007. godine donijeta je odluka kojom je odbijen zahtjev prvo podnositeljice za određivanje susreta i druženja s E-om.

U međuvremenu je dana 4. srpnja 2007. godine prvo podnositeljica uložila prigovor Županijskom sudu u Z. zbog duljine postupka. Županijski sud u Z. odbio je taj prigovor dana 19. studenog 2007. godine.

Županijski sud u Z. potvrdio je dana 28. ožujka 2008. godine prvostupanjsku odluku od 12. studenog 2007. godine.

Podnositeljica zahtjeva je tada podnijela ustavnu tužbu tvrdeći da su povrijeđena njena prava iz članka 35. Ustava i članka 8. Konvencije.

Dana 20. svibnja 2009. godine Ustavni sud je prihvatio ustavnu tužbu, ukinuo odluke Općinskog suda u Z. i Županijskog suda u Z. i naložio Centru za socijalnu skrb Z. da poduzme potrebne korake kako bi osigurao učinkovito druženje i kontakte između prve podnositeljice zahtjeva i E.-a. Mjerodavni dio odluke Ustavnog suda glasi:

"7 ...

Konačno, polazeći od okolnosti konkretnog slučaja, Ustavni sud izražava načelno stajalište da odlazak u zatvor roditelja ne raskida vezu koja čini obiteljski život između njega i djeteta. Štoviše, u takvoj situaciji država ima posebne obveze poticanja održavanja obiteljskih veza između zatvorenika i članova njihovih obitelji.

...

8 ...

Pozitivne obveze obuhvaćaju dužnost države da aktivno djeluje radi ostvarivanja pretpostavki za poštovanje i djelotvornu zaštitu obiteljskog života svojih građana, pa i onda kad to pretpostavlja uređivanje privatnih odnosa među njima. Te su obveze izrekom propisane u odredbama Ustava koje uređuju socijalna prava.

Članak 61., stavak 1.

Obitelj je pod osobitom zaštitom države.

Članak 62.

Država štiti materinstvo, djecu i mladež te stvara socijalne, kulturne, odgojne, materijalne i druge uvjete kojima se promiče ostvarivanje prava na dostojan život.

...

9 ...

U konkretnom su slučaju nadležna upravna i sudska tijela odlučivala o pravu na susrete i druženja majke (podnositeljice ustavne tužbe) s maloljetnim djetetom u razdoblju u kojem je ona izdržavala kaznu zatvora u Kaznionici Požega.

...

Ustavni sud smatra da postupak odlučivanja nadležnih tijela o određivanju skrbnika djetetu ili postupak donošenja odluka u vezi s omogućavanjem susreta i druženja djece i roditelja ili pak pristupa djeci koja se nalaze u udomiteljskim obiteljima, ima utjecaja na bit same odluke o glavnoj stvari... Ti postupci odlučivanja ne obuhvaćaju samo sudska ročišta, već i saslušanje nadležnih upravnih ili javnopravnih tijela,...

Sukladno navedenom, Ustavni sud utvrđuje da se eventualne povrede prava na štovanje obiteljskog života iz članka 35. Ustava i prava na poštivanje obiteljskog života iz članka 8. Konvencije moraju ispitivati na način da se postupak koji je prethodio ustavnosudskom sagledava kao jedinstvena cjelina, neovisno o vrsti postupka (upravni, sudski) i tijelima koja ga provode

11 ...

Činom pritvaranja podnositeljice ustavne tužbe onemogućeno je međusobno druženje majke i njezina djeteta, pa taj čin nesporno znači mješanje države u njezino pravo na poštivanje obiteljskog života u smislu članka 35. Ustava i članka 8. Konvencije. ...

...

13 Ustavni sud ocjenjuje da sporost u postupcima vezanim uz zaštitu dobrobiti djeteta, kao što su postupci o postavljanju skrbnika djetetu ili postupci o susretima i druženju djeteta s roditeljima, a koji se okončaju odlukama nadležnih tijela negativnim za interese bioloških roditelja, mogu biti u suprotnosti s postupovnim zahtjevima koji proizlaze iz članka 35. Ustava i članka 8. Konvencije. ...

U konkretnom je slučaju postupak odlučivanja o susretima i druženjima podnositeljice ustavne tužbe s njezinim djetetom pred upravnim i sudskim tijelima trajao više od 3 godine, a okončan je sudskom mjerom njihove zabrane, tijekom kojeg je razdoblja podnositeljica ustavne tužbe posljednji put vidjela svoje dijete 13. rujna 2005.

...

Ustavni sud stoga mora zaključiti da osobite okolnosti konkretnog slučaja sagledavane u cjelini ozbiljna sudska mjera zabrane susreta i druženja podnositeljice ustavne tužbe s njezinim djetetom (28. ožujka 2008.), kojoj je prethodilo višegodišnje razdoblje u kojem podnositeljici nisu omogućeni susreti i druženja s djetetom (od 13. rujna 2005.) u kombinaciji sa stvarnim življenjem djeteta s bakom i djedom po pok. ocu od dana tragičnog događaja ubojstva njihova sina i djetetova oca (19. ožujka 2005.) do danas, uz propust da se sudske vještačenje provede ranije i uz propust da se, uvažavajući činjenicu da je za skrbnicu djeteta određena njegova baka po pok. ocu, na bilo koji način razmotri potreba postavljanja djetetu skrbnika za poseban slučaj u vrijeme provedbe psihoterapije radi "prorađivanja" događaja tragičnog i iznimno traumatičnog i za dijete, ali i za njegovu baku-skrbnicu, te uz činjenicu da kontrolno vještačenje po preporuci sudskih vještaka nije provedeno, a u svjetlu okolnosti da se sporošću postupanja nadležnih tijela pri odlučivanju o susretima i druženju majke i djeteta objektivno otvorila mogućnost utjecaja na promjenu djetetovog odnosa prema majci čiji je ishod djetetovo kategoričko odbijanje susreta s njom - ukazuju da Ustavni sud nema druge mogućnosti no postupanje nadležnih tijela, sagledavano u cjelini, ocijeniti povredom podnositeljičinog prava na poštivanje njezina obiteljskog života, zajamčenog člankom 35. Ustava i člankom 8. Konvencije

Dopisom od 8. lipnja 2009. godine Centar za socijalnu skrb Z. pozvao je prvo podnositeljicu da prisustvuje ročištu zakazanom za 19. lipnja 2009. godine u 12:30 sati kako bi "sudjelovala u postupku konzultacija i pomoći u prevladavanju posebnih poteškoća", sve prema naprijed navedenoj odluci Ustavnog suda. U slučaju da prvo podnositeljica ne može doći, Centar ju je pozvao da ga obavijesti o tome u roku od dvadeset četiri sata nakon primitka dopisa.

Dopis je dostavljen prvo podnositeljici dana 11. lipnja 2009. godine. Dana 19. lipnja 2009. godine prva podnositeljica zahtjeva napisala je pismo Centru obavijestivši ga da neće doći na ročište zakazano toga istoga dana i pozvala Centar da ju obavijesti o koracima koje je Centar predvidio kako bi joj osigurao kontakt s njezinim djetetom. Međutim, došla je na ročište i ustrajala na tome da Centar organizira susret između nje i djeteta. Također je rekla da neće dolaziti na daljnje sastanke ako ne bude nazočno njeno dijete.

U lipnju 2009. godine Centar je izradio plan djelovanja kako bi poštovao odluku Ustavnog suda. Plan djelovanja trebao je biti proveden od strane u tu svrhu osnovanog tima stručnjaka, sastavljenog od socijalnog radnika, pet psihologa i dva odvjetnika. Plan djelovanja usredotočio se na tri glavne svrhe: uspostava kontakata s prvom podnositeljicom zahtjeva i njenim sinom, rad sa članovima obitelji i posredovanje između dvije obitelji.

U srpnju 2009. godine prvo podnositeljica prihvatila je zaposlenje na brodu za krstarenje.

U telefonskom razgovoru dana 13. srpnja 2009. godine E. je rekao psihologinji Centra da ne želi vidjeti prvo podnositeljicu.

Dana 16. srpnja 2009. godine drugo podnositeljica obavijestila je Centar da se očekuje da će se prvo podnositeljica vratiti u Zadar u listopadu 2009. godine.

Dana 21. srpnja 2009. godine prvo podnositeljica je podnijela zahtjev za naknadu štete nadležnom državnom odvjetništvu. Zahtjev je odbijen dana 15. listopada 2009. godine.

Dana 8. prosinca 2009. godine prvo podnositeljica je obavijestila Centar da se vratila u Zadar i da će ostati do 4. siječnja 2010. godine.

U telefonskom razgovoru dana 10. prosinca 2009. godine E. je rekao psihologinji Centra da ne želi vidjeti prvo podnositeljicu. Psihologinja je obavijestila prvo podnositeljicu o tome dana 11. prosinca 2009. godine i savjetovala joj da E.-u pošalje božićnu čestitku i poklon.

Dana 16. ožujka 2010. godine Centar je pozvao podnositeljice zahtjeva na ročište zakazano za 29. ožujka 2010. godine u 8 sati, E.-ove baku i djeda u 10 sati i E.-a na konzultacije s psihologom istog dana u podne.

Dana 24. ožujka 2010. godine drugo podnositeljica je obavijestila Centar da prvo podnositeljica ne može doći jer još uvijek radi na brodu za krstarenje.

Drugo podnositeljica je došla i obavijestila psihologinju Centra da je odlazila terapeutu. Također je rekla da je prvo podnositeljica poslala nekoliko tekstualnih poruka mobitelom E.-u i da je on poslao kratke odgovore, ne želeći ostvariti kontakt s prvo podnositeljicom.

Došli su i E.-ovi baka i djed po ocu.

E. je došao u Centar dana 30. ožujka 2010. godine i rekao psihologinji da ne želi vidjeti prvo podnositeljicu.

Dana 31. ožujka 2010. u Centru su održane odvojene konzultacije između psihologinje Centra i drugo podnositeljice, E.-ove bake po ocu i E.-a. Drugo podnositeljica je rekla da je prvo podnositeljica još uvijek u inozemstvu. E. je rekao psihologinji da odlazi terapeutu jednom mjesečno. Ponovio je da ne želi vidjeti prvo podnositeljicu.

Konzultacijama zakazanima za 12. srpnja 2010. godine prisustvovala je samo drugo podnositeljica. Obavijestila je sud da će prvo podnositeljica vjerojatno doći u Zadar u rujnu ili listopadu 2010. godine. Psihologinja Centra predložila je da ona nazove E.-a na telefon i šalje mu pisma.

3. Postupci koji se tiču prava drugo podnositeljice na pristup unuku

Dana 1. lipnja 2005. godine drugo podnositeljica, E.-ova baka po ocu, zatražila je od Centra određivanje susreta s E.-om. Dana 15. lipnja 2005. godine Centar je izveo dokaz saslušanjem E.-ove bake po ocu i skrbnice, a dana 30. lipnja 2005. godine druge podnositeljice zahtjeva. Dana 11. srpnja 2005. godine obje bake sastale su se u prostorijama Centra i suglasile da se drugo podnositeljica i E. trebaju sastati dana 19. srpnja u Centru, u nazočnosti psihologinje Centra.

Dana 7. rujna 2005. godine bake su se opet sastale u Centru i suglasile da će se drugo podnositeljica sastati s E.-om sama svake subote dva sata. Međutim, održao se samo jedan takav susret, navodno zbog toga što je E. odbio nastaviti s takvim susretima.

Dana 1. siječnja 2006. godine nadležnost u stvarima koje se odnose na skrbništvo nad djecom prebačena je na općinske sudove. Ročišta pred Općinskim sudom u Z. održana su 21. veljače, 9. ožujka, 14. travnja i 31. svibnja 2006. godine, te 3. i 17. svibnja i 5. i 14. rujna 2007. godine. Dana 24. rujna 2007. godine donesena je odluka kojom su naloženi mjesečni susreti drugo podnositeljice i E.-a u prostorijama Centra.

Dana 11. srpnja 2007. godine drugo podnositeljica je uložila prigovor Županijskom sudu u Z. zbog prekomjerne dužine postupka. Prigovor je odbijen dana 3. listopada 2007. godine.

Dana 22. travnja 2008. godine Županijski sud u Z. je potvrdio prvostupanjsku odluku od 24. rujna 2007. godine.

B. Mjerodavno domaće pravo i praksa

Članak 35. Ustava Republike Hrvatske glasi:

"Svako se jamči štovanje i pravna zaštita njegova osobnog i obiteljskog života, dostojanstva, ugleda i časti."

Mjerodavni dio članka 62. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (Narodne novine br. 49/2002 od 3. svibnja 2002. godine) glasi kako slijedi:

"1 Svatko može podnijeti Ustavnom sudu ustavnu tužbu ako smatra da mu je pojedinačnim aktom tijela državne vlasti, tijela jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave ili pravne osobe s javnim ovlastima, kojim je odlučeno o njegovim pravima i obvezama ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela, povrijeđeno ljudsko pravo ili temeljna sloboda zajamčena Ustavom, odnosno Ustavom zajamčeno pravo na lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu (u daljnjem tekstu: ustavno pravo)..."

..."

Mjerodavne odredbe Zakona o obveznim odnosima (Narodne novine br. 35/2005 i 42/2008) glase kako slijedi:

Članak 19.

"(1) Svaka fizička i pravna osoba ima pravo na zaštitu svojih prava osobnosti pod pretpostavkama utvrđenim zakonom.

(2) Pod pravima osobnosti u smislu ovoga Zakona razumijevaju se prava na život, tjelesno i duševno zdravlje, ugled, čast, dostojanstvo, ime, privatnost osobnog i obiteljskog života, slobodu i dr.

..."

Članak 1046.

"Šteta je umanjenje nečije imovine (obična šteta), sprječavanje njezina povećanja (izmakla korist) i povreda prava osobnosti (neimovinska šteta)."

Mjerodavni dio članka 186. (a) Zakona o parničnom postupku (Narodne novine br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01 i 117/03 glasi kako slijedi:

"Osoba koja namjerava podnijeti tužbu protiv Republike Hrvatske dužna se je prije podnošenja tužbe obratiti sa zahtjevom za mirno rješenje spora državnom odvjetništvu koje je stvarno i mjesno nadležno

...

Ako zahtjev iz stavka 1. ovoga članka ne bude prihvaćen ili o njemu ne bude odlučeno u roku od tri mjeseca od njegova podnošenja, podnositelj zahtjeva može podnijeti tužbu nadležnom sudu.

..."

U svojoj odluci br U-III-1437/2007 od 23. travnja 2008. godine Ustavni sud je utvrdio da uvjeti pritvora zatvorenika P.M., u Kaznionici Lepoglava predstavljaju nečovječno postupanje. Odlučivao je i o pitanju zahtjeva P.M.-a za pravičnom naknadom. Mjerodavni dijelovi odluke glase kako slijedi:

"Ustavni sud posebno neprihvatljivim smatra stajalište sudova da se u ovom slučaju ne može dosuditi naknada neimovinske štete prema članku 200. Zakona o obveznim odnosima, jer da se radi o pravnom nepriznatom obliku naknade štete.

...

Hrvatski Zakon o obveznim odnosima ("Narodne novine", broj 35/05.) je u članku 1046. definirao neimovinsku štetu kao povredu prava osobnosti. Drugim riječima, svaka povreda prava osobnosti predstavlja neimovinsku štetu.

Pojam prava osobnosti Zakon o obveznim odnosima daje u članku 19. stavku 2. gdje se kao prava osobnosti u smislu tog Zakona navode: pravo na život, tjelesno i duševno zdravlje, ugled, čast, dostojanstvo, ime, privatnost osobnog i obiteljskog života, sloboda i dr.

Stoga valja zaključiti da je u ovom slučaju došlo do povrede ljudskog ustavnog i osobnog dobra, jer je podnositelj bio u zatvorskim uvjetima koji nisu sukladni standardima koji su propisani Zakonom o izdržavanju kazne zatvora, a isti su protivni i pravnom standardu koji je propisan člankom 25. stavkom 1. Ustava. Zbog toga su sudovi dužni odrediti odštetu i za tu povredu ljudskog dostojanstva.

..."

PRIGOVOR

Podnositeljice zahtjeva prigovaraju na temelju članka 8. Konvencije da nadležne vlasti nisu poduzele sve potrebne korake kako bi osigurale pravo kontakta u odnosu na E.-a, koji je sin prvo podnositeljice i unuk drugo podnositeljice.

PRAVO

Podnositeljice prigovaraju da nadležne državne vlasti nisu poštovale svoje pozitivne obveze da osiguraju redoviti kontakt s E.-om, koji je sin prvo podnositeljice i unuk drugo podnositeljice, kako bi sačuvale njihove

obiteljske veze. Pozvali su se na članak 8. Konvencije koji glasi kako slijedi:

"1 Svatko ima pravo na poštivanje svoga privatnog i obiteljskog života, doma i dopisivanja.

2 Javna vlast se neće miješati u ostvarivanje tog prava, osim u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira, ili gospodarske dobrobiti zemlje, te radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih. "

Tvrđnje stranaka

Vlada je u svom prvom očitovanju tvrdila da prvo podnositeljica nije iscrpila domaća pravna sredstva jer je postupak po njenoj ustavnoj tužbi još uvijek bio u tijeku pred Ustavnim sudom. U svojem dodatnom očitovanju dostavljenom Sudu nakon donošenja odluke Ustavnog suda od 20. svibnja 2009. Vlada tvrdi da prvo podnositeljica više ne može tvrditi da je žrtva povrede za koju tvrdi da se dogodila, jer je Ustavni sud izričito utvrdio da je došlo do povrede njenoga prava na poštivanje njenoga privatnoga i obiteljskoga života i da podnositeljica zahtjeva sada može potraživati naknadu od države, a to je zahtjev koji ima jasnu osnovu u domaćem pravu, i to u člancima 19. i 1046. Zakona o obveznim odnosima.

Podnositeljice zahtjeva tvrde da su sačuvale svoj položaj žrtve.

Ocjena Suda

Opća načela

U okolnostima ovoga predmeta, Sud smatra da su pitanja imaju li podnositeljice zahtjeva položaj žrtve i jesu li iscrpile domaća pravna sredstva suštinski povezana tako da ih treba zajedno ispitati.

Glede položaja žrtve podnositeljica, sud ponavlja kako u načelu odluka ili mjera u korist podnositelja nije dostatna da podnositelja liši položaja "žrtve" osim ako su nacionalne vlasti priznale, bilo izričito ili u biti povredu Konvencije i nakon toga za nju ponudile i zadovoljštinu (vidi *predmete Amuur v. France*, 25. lipnja 1996., stavak 36., *Reports of Judgments and Decisions* 1996-III i *Dalban v. Romania* [GC], br. 28114/95, § 44, ECHR 1999-VI). Ovo priznanje i zadovoljština najčešće su rezultat iscrpljivanja domaćih pravnih sredstava (vidi *Koç and Tambaş v. Turkey* (dec.), br. 46947/99, 24. veljače 2005. godine).

Sud nadalje ponavlja da je sustav zaštite ljudskih prava uspostavljen Konvencijom supsidijaran nacionalnim sustavima koji štite ljudska prava. U Konvenciji nije državama ugovornicama zadan niti jedan način na koji bi trebale osigurati u svojem unutarnjem pravu djelotvornu provedbu Konvencije. Odabir najprikladnijeg sredstva da se to postigne u načelu je u nadležnosti domaćih vlasti, koje su u stalnom kontaktu s vitalnim snagama svojih zemalja i u boljem su položaju ocijeniti mogućnosti i potencijale koje im daju njihovi domaći pravni sustavi (vidi *Swedish Engine Drivers' Union v. Sweden*, 6. veljače 1976., Serija A br. 20, stavak 50.; *Chapman v. the*

United Kingdom [GC], br. 27238/95, stavak 91., ECHR 2001-I i *Sisojeva and Others v. Latvia* [GC], br. 60654/00, stavak 90., ECHR 2007-II).

Glede iscrpljivanja domaćih pravnih sredstava, Sud ponavlja kako prema članku 35. stavku 1. Konvencije on može rješavati neku stvar tek nakon što su iscrpljena sva domaća pravna sredstva. Svrha članka 35. je dati svim državama ugovornicama priliku da spriječe ili isprave povrede navedene protiv njih prije nego što ti navodi budu dostavljeni Sudu (vidi, na primjer, presude u predmetima *Hentrich v. France*, od 22. rujna 1994., Serija A br. 296-A, str. 18, stavak 33. i *Remli v. France*, od 23. travnja 1996., *Reports* 1996-II, str. 571, stavak 33.). Tako prigovor podnesen Sudu treba prvo biti podnesen odgovarajućim nacionalnim sudovima, barem u biti, u skladu s formalnim zahtjevima domaćega prava i u propisanim rokovima. Ipak, obveza iscrpljivanja domaćih pravnih sredstava zahtijeva samo da podnositelj zahtjeva redovno upotrijebi pravna sredstva koja su djelotvorna, dostatna i na raspolaganju u odnosu na njegove pritužbe na temelju Konvencije (vidi predmete *Balogh v. Hungary*, br. 47940/99, stavak 30., 20. srpnja 2004. i *John Sammut and Visa Investments Limited v. Malta* (dec.), br. 27023/03, 28. lipnja 2005.).

Primjena ovih načela na ovaj predmet

U odnosu na prvo podnositeljicu

Sud primjećuje da je Ustavni sud u svojoj odluci od 20. svibnja 2009. godine izričito utvrdio povredu prava prvo podnositeljice na poštivanje obiteljskog života, kako je ono zajamčeno člankom 8. Konvencije. Presudio je kako je činjenica da prvo podnositeljica nije vidjela svoje dijete od 13. rujna 2005. godine, zajedno s brojnim propustima i upravnih i sudbenih vlasti koje su sudjelovale u tom predmetu, dovela do neizbježnog zaključka kako ponašanje nadležnih vlasti predstavlja povredu prava prvo podnositeljice na poštivanje njenoga obiteljskoga života, zajamčenog člankom 35. Ustava i člankom 8. Konvencije." Nalazi Ustavnog suda nisu bili ograničeni na neke konkretne odluke nacionalnih vlasti, nego su obuhvatili sve postupke koji se odnose na pravo na susrete i druženje prvo podnositeljice sa njenim djetetom kao i odluke koje se odnose na skrbništvo.

Po mišljenju Suda, ovi nalazi Ustavnog suda nedvojbeno predstavljaju odluku u korist prvo podnositeljice kojom su nacionalne vlasti izričito priznale povredu njenoga prava na poštivanje njezinoga privatnoga života, a to je isti zahtjev koji je ona postavila i pred Sudom.

Glede pitanja zadovoljštine, Sud primjećuje da se navodna povreda tiče kontakta između prvo podnositeljice i njenoga maloljetnoga djeteta. Sud smatra da zadovoljština u okolnostima predmeta prvo podnositeljice ima dva aspekta: jedan je uspostava kontakta između prvo podnositeljice i njenog maloljetnog djeteta, a drugi je moguće dosuđivanje naknade za povredu koje je utvrdio Ustavni sud.

Glede prvog aspekta, Sud primjećuje da je Ustavni sud naložio Centru za socijalnu skrb Z. da poduzme sve potrebne korake kako bi osigurao djelotvorne susrete i kontakte između prvo podnositeljice i E.-a. U tu je svrhu dana 8. lipnja 2009. godine, oko dva tjedna nakon donošenja odluke Ustavnog suda, Centar za socijalnu skrb Z. pozvao prvo podnositeljicu na sastanak zakazan za 19. lipnja. Međutim, prvo podnositeljica je ustrajala na tome da Centar organizira sastanak s njenim djetetom te je samo u tim okolnostima bila voljna prisustvovati još jednom sastanku u Centru. Uskoro nakon toga otišla je raditi na brod za krstarenja i vratila se u Zadar tek u razdoblju između 8. prosinca 2009. i 4. siječnja 2010. godine. Tijekom 2010. godine Centar je nastavio organizirati konzultacije s članovima obitelji i E.-om, sinom prvo podnositeljice. Međutim, E. je opetovano naglašavao da se ne želi sastati s prvo podnositeljicom. Prvo podnositeljica nije prisustvovala konzultacijama jer je nastavila raditi u inozemstvu.

U takvim se okolnostima ne može reći da Centar za socijalnu skrb nije pokušao na odgovarajući način postupiti onako kako mu je naložio Ustavni sud. Stoga Sud nalazi da su mjerodavne nacionalne vlasti ponudile odgovarajuću mogućnost zadovoljštine prvo podnositeljici.

Glede pitanja naknade, Sud primjećuje da se pravo na poštivanje nečijeg obiteljskog života smatra dijelom "prava osobnosti" iz članka 19. Zakona o obveznim odnosima. S druge se strane pak smatra da je svaka povreda "prava osobnosti" iz članka 1046. istoga Zakona prouzročila nematerijalnu štetu. Budući da je Ustavni sud izričito utvrdio povredu prava prvo podnositeljice na poštivanje njenoga obiteljskoga života, što spada u kategoriju "prava osobnosti", to prvo podnositeljici daje stvarne izgleda da dobije naknadu na temelju naprijed citiranih odredbi Zakona o obveznim odnosima.

U smislu naprijed navedenog Sud nalazi da su nacionalne vlasti izričito priznale povredu prava prvo podnositeljice na poštivanje njenog privatnog i obiteljskog života i ponudile razumnu mogućnost za zadovoljštinu. Međutim, ona nije tražila naknadu u građanskom postupku protiv države. Iako se pokretanje građanskog postupka za naknadu štete ne može samo po sebi smatrati djelotvornim pravnim sredstvom u odnosu na nepostojanje kontakata između prvo podnositeljice i njenoga maloljetnoga djeteta, takav postupak u kombinaciji s razumnim naporima koje čini Centar kako bi uspostavio takav kontakt, u okolnostima ovoga predmeta zadovoljava zahtjeve djelotvornosti.

Slijedi da zahtjev treba odbaciti na temelju članka 35., stavka 1. i 4. Konvencije, zbog neiscrpljivanja domaćih pravnih sredstava.

U odnosu na drugo podnositeljicu

Sud primjećuje da je Županijski sud u Z. dana 22. travnja 2008. godine donio konačnu odluku glede prava drugo podnositeljice na susrete i druženja s njenim unukom, te da ona nije uložila ustavnu tužbu protiv te odluke. U smislu utvrđenja Suda glede prvo podnositeljice, po mišljenju Suda ustavna tužba u kojoj bi se navela povreda prava drugo podnositeljice

na poštivanje njenoga obiteljskoga i/ili privatnoga života osigurala bi djelotvorno domaće pravno sredstvo u okolnostima ovoga predmeta i za drugo podnositeljicu.

S obzirom na činjenično stanje ovoga predmeta, Sud ne nalazi nikakve konkretne okolnosti koje bi oslobodile drugo podnositeljicu obveze navedene u članku 35. Konvencije da iscrpi domaća pravna sredstva.

Slijedi da zahtjev treba odbaciti u odnosu na drugo podnositeljicu na temelju članka 35., stavka 1. i 4. Konvencije, zbog neiscrpljivanja domaćih pravnih sredstava.

Iz tih razloga Sud jednoglasno

utvrđuje da je zahtjev nedopušten.

Søren Nielsen
tajnik

Christos Rozakis
predsjednik